Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 86. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 14-го КВІТНЯ 1953. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS No. 86. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, APRIL 14, 1953. VOL. LXI

ІЗОЛЯЦІЯ ЦЕ НЕ ШЛЯХ ДО ЗАБЕЗПЕКИ, ОСТЕРІГАЄ ПРЕЗИДЕНТ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер висловив переконання, що Західна півкуля не зможе осягнути забезпеки „світлою ізоляцією", бо жадні океани не можуть припинити силу, що сіє недовір'я і пострах, пробуючи таким способом роз'єднати країни й народи. Цю осторогу висловив Айзенгавер у своїй протиізоляційній промові на зібранні Організації 21 американських Держав, в Пан-Американським Будинку з нагоди проголошення тижня Пан-Американської Унії, пригадуючи, що ключ до найкращого світу для західних націй це „взаємне довір'я добрих сусідів" а теж і „самопоміч, яка вимагає від кожної країни для свого власного добробуту" а теж і „самопоміч, якої вимагається від кожної країни для її власного добробуту".

„Наша оборона, і то єдина оборона, це наш власний бадьорий настрій і наша воля" — пригадував президент Злучених Держав, додаючи, що він від себе зробить усе, що в його силі до осягнення взаємного порозуміння. Це була перша промова президента в закордонних справах від часу його інавгурації, яку він виголосив після конференції з урядовими організаторами. Він прив'язував велику вагу до протиізоляційних ідей, які йдуть в розріз з пропозиціями колишнього республіканського президента Герберта Гувера, що заступає думку перемін Західної півкулі „у бастіон" для оборони проти можливої агресії. Айзенгавер виїздить на відпочинок до Огюста, в стейті Джорджія. Проголошуючи Пан-Американський День на вівторок президент повідомив, що висилає свого брата, д-ра Мілтона Айзенгавера до країн Латинської Америки для „особистого зрозуміння тамошнього положення і фактів", які мають на меті привезти звідти рекомендації „для посилення зв'язків" між тутешньою країною і латинськими сусідами. Д-р Мілтон Айзенгавер це голова Пенсильвенія Стейт Каледжу і член Президентової Організаційної Комісії.

Критикують Конґрес за безупинні слідства

Вашингтон. — В. Г. Лоренс, кореспондент щоденника „Н. Й. Таймс", зібрав голоси бюрових працівників з різних департаментів, як у столиці, так і тих, що працюють у консулатах, амбасадах і заморських американських експозитурах, у справі безупинних слідств, які переводить Конґрес, а головно сенатська комісія під головством сен. Джозефа Р. МекКарті і прийшов до заключення, що ці працівники вважають безупинні закиди, кидані на їх адресу, як шкідливі. Шкода полягає в тому, що ніхто не знає, за що його може зустріти нагана, кара, або публічне натаврування і тому поширяється нехіть до ініціятиви і праці. Крім того, на думку бюрових працівників, це шкідливе для престижу Америки, яка перебирає на себе провід у світі, а виставляє на „позорище" своїх льояльних громадян при різних нагодах. Республіканська адміністрація президента Айзенгавера обороняє ці слідства заявами, що вона не на те прийшла до влади, щоб закривати помилки адміністрації Трумана, а бюрові працівники відповідають на це, що це „незаконно й неморально" робити доноси на своїх провідників.

Католики проти іміґраційного закону Мек Каррана

Ст. Луї. — Тут закінчилася тридцятьтретя конвенція Крайової Ради Мужчин-Католиків, на якій обговорювалися також справи поліпшення іміграційних законів. Конвенція видала звернення з домаганням допустити до ЗДА додаткових імігрантів з-поміж вигнанців і переселених осіб. Конвенція критикує закон МекКаррана, що тепер діє і проти якого провадиться вже віддавна наступ з багатьох сторін. У зв'язку з виступом проти цього закону, конвенція звертає увагу на важке положення в занедбаних, хоч засадниче багатих країнах. Учасники нарад вказали на потребу загально крайового вгляду в друковане слово та порадили урядові ЗДА домагатися в Об'єднаних Націях засуду переслідування релігії й нищення віруючих, що ним керують комуністичні провідники.

Тефт проти „некомуністичної" присяги

Вашингтон. — Сен. Роберт А. Тефт, республіканець, і сен. Лістер Гіл, демократ з Алабами, заявили, що вони схильні підтримати внесок, щоб скасувати „некомуністичну" присягу, яку мають обов'язково складати члени виділів юній, що перебирають провід у робітничих юніях після кожнорічного перевибору. Тефт це автор робітничого закону свого імені. Він переконується, що присяга, складена урядовими з запереченням, що вони комуністи, не приносить бажаного успіху і тому хоче найти інший спосіб позбавлення прокомуністичних юній впливу на робітничі справи, головно при заключуванні контрактів.

УСІ 48 ГУБЕРНАТОРИ ЗАПРОШЕНІ НА НАРАДУ ДО БІЛОГО ДОМУ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер вислав запрошення до усіх 48 стейтових губернаторів прибути до Білого Дому на конференцію 4 й 5 травня, щоб перевести довірочну розмову над світовими проблемами. Дводенна програма охопить розвиток міжнародних подій, змагання Злучених Держав до оборони, питання красової оборони і аналізу фінансової політики адміністрації. Загальне переконання в урядових колах таке, що незвичайна конференція матиме важливе значення. Хоч секретар президента Джеймс К. Гагерті відмовився дати ширших пояснень до запрошення президента, він одначе сказав, що таке посунення президента Айзенгавера це вплив його переконання, що стейтові уряди повинні брати участь теж у загально красових справах. Президент повідомив губернаторів, що він привітає їх після прибуття в понеділок 4 травня, а на дальших нарадах верховні федеральні урядовці поінформують їх про важливі справи. Під час подавання інформацій будуть присутні члени кабінету й інші урядовці найвищої ранги. Першого дня відбудеться в Білому Домі теж спільна обідня перерва, на якій президент виступить як господар дня.

ВІДБУВСЯ ПЕРШИЙ КОНҐРЕС УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ АМЕРИКИ

СТВОРЕНО СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТСЬКИХ ТОВАРИСТВ АМЕРИКИ, НА ГОЛОВУ ЯКОГО ОБРАНО П. ЕЛІНОР КУЛЬЧИЦЬКУ

Ню Йорк. — Минулої суботи й неділі, в днях 11 і 12 квітня, тут в приміщеннях Колумбійського університету відбувся Перший Конґрес Українських Студентів Америки, у висліді якого створено Центральний Союз Українських Студентських Товариств Америки. На голову Союзу обрано п-ну Елінор Кульчицьку з Ню Йорку.

Конґрес започатковано в суботу перед полуднем Американським Національним Гимном. Конґрес відкрив, вітаючи делегатів і гостей, голова Ділового Секретаріяту, який приготовив і скликав Конґрес, п. Мельник. З звіту мандатної комісії виходило, що в Конґресі взяло участь 80 делегатів з 89 мандатами, які заступали 22 студентські товариства з різних університетів в стейтах Ню Йорк, Ню Джерзі, Пенсильвенія, Массачусетс, Ілиной, Клівленд, Огайо, Висконсин, Міннесота, Небраска та інші. На початку Конґресу, що відбувався під протекторатом Українського Конґресового Комітету, покликано почесну президію, до якої входило понад два десятки представників центральних інституцій та відомих громадян, професорів і науковців, між ними теж проф. Менінґ. Виголошено і прочитано низку привітів. Від Українського Народного Союзу вітав Конґрес особисто голова Дмитро Галичин.

Крім звичайних конґресових формальностей і нарад, в програму Конґресу, яким проводила президія в складі: п. Григорчук, голова, п-на Кульчицька й д-р Рижій — заст. голови, та п. Ковальська й д-р Катерина Кахно — секретарки, входили теж доповіді проф. Мозлі, проф. Решетара, д-ра Фізера та проф. Менінга.

Проф. Мозлі в своїй доповіді згадав м. ін. про діяльність відомого Східно-Европейського Фонду та „Рісерч Програм", підкреслюючи, що ці інституції прослідкують совєтську систему й в цьому українські студенти могли б дати допомогу. Проф. Мозлі звернув увагу, що йому відомо, що українці ставляться з низкою застережень до того Фонду й Програми, але запевняв, що вони в жадному разі не є під впливом будь-якої одної національної групи та просив Конґрес, щоб зайняв в цій справі становище. Опісля Конґрес ухвалив окрему резолюцію, в якій постановляє користати із стипендій тих інституцій. В дальшому проф. Мозлі говорив про суть і діяльність американських студентських організацій та їх відношення й завдання до поодиноких суспільних проблем. На закінчення проф. Мозлі згадав про великі досягнення української науки й культури, яка, не зважаючи на важкі умови свого розвитку, додержує кроку в розвитку наук і культур інших народів.

Проф. Решетар в своїй інтересній доповіді виявив велике знання українських студентських справ, характеризуючи коротко розвиток українського студентського руху. Він окремо наголошував великі завдання й місію українського студентства у вільних країнах, головно в Америці, де з університетських катедр можна з великим успіхом поширювати правду про Україну та український нарід і його змагання та досягнення. Проф. Решетар радив українським студентам вибирати такі фахи, які в майбутньому могли б відіграти відповідну ролю в українському державному будівництві та гармонійному розвитку всіх ділянок українського національного життя.

Д-р Іван Фізер в своїй оригінальній доповіді подав багато інформацій про розвиток українського студентського руху та про його можливості й завдання сьогодні в підготові до майбутньої ролі в українській державі. Він твердив, що хоч українське студентство досі розвивалось в жахливих обставинах окупаційної дійсности, проте воно добилось великих успіхів та займає передове місце в змаганнях українського народу. Українські студенти були між першими, які боролись і гинули за найвищі ідеали волі. Тепер українські студенти на еміґрації мають подвійну місію: збагатити свої знання та приготовитись до майбутніх важких завдань у вільній українській державі, а з другого боку допомогти та причинитись до завершення визвольних змагань і створення української держави. Проф. Фі-

(Закінчення на стор. 4.)

Українсько-совєтські відносини по смерти Сталіна

Ню Йорк. — На таку тему виголосив доповідь лектор Принстонського Университету, Іван С. Решетар мол., автор книжки „Українська Революція", виданої тим університетом. Доповідь відбулася минулої суботи в готелі Бріворт, по вечері, влаштованій заходом Українського Товариства Професіоналістів. Присутніх та лектора повітав голова Т-ва, п. Йосип Лисогір, що теж провадив широкою дискусією, яка затягнулась до півночі. Доповідач заявив на самому вступі, що змагання України до незалежности є сьогодні проблемою тісно зв'язаною з цілістю совєтської проблеми. Потім він перевів аналізу тих подій, що наступили по смерті Сталіна, боротьбу за владу, яка триватиме довший час, а теж ті кличі про націй, на які могли б рахувати ті, що захочуть вдержатись на місці, яке мав Сталін. При тому особливо підкреслив ті широкі маси, що не можуть бути нічим вдоволені з совєтського режиму, як теж такі нації, як українська та інші, що терплять ще й від російського шовінізму. Лектор подав теж дуже цікаві й назагал невідомі події з часів кремлівсько-німецької дружби за Гітлера. Закінчив тим, що нема ніякої певної розв'язки у сучасну пору таких проблем, як українська в Совєтах, бо така розв'язка вимагала б акції з боку Америки та демократій, а публічна опінія до цього ще не підготована.

В допомогу українським втікачам

Ню Йорк. — До ЗДА прибув на відпустку полк. Ерік Гюз, що тепер виконує функції голови Президентської програми для втікачів (тепер уже: Юнайтед Стейтс Ескапі Програм) в Франкфурті, Німеччина. Користаючи з цієї нагоди, Американська Рада Допомогових організацій скликала минулої п'ятниці в Вилкі Билдинг наради, щоб дістати від полк. Гюза ширші інформації про його допомогову акцію взагалі, а зокрема про ту, яка відноситься до найновіших втікачів з СССР. Перед цими нарадами відбули представники ЗУАДКомітету, д-р Л. Мишуга та д-р В. Галан окрему конференцію з полк. Гюзом та п. Лоренсом Досоном (стейтовий департамент — відділ втікачів) в справі кращого зорганізування допомоги українським втікачам, при чому виявилась потреба висилки з Америки до Европи одної особи, тут рожденої, для прослідження цієї акції. Представники ЗУАДК-ту взяли теж участь в нарадах Американської Ради Допомогових Організацій, де реферували пп. Гюз та Досон.

ФРАНЦІЯ ВІДМОВЛЯЄТЬСЯ ВІД ЗБІЛЬШЕННЯ ОБОРОННИХ ЗУСИЛЬ

Париж. — Французький уряд, відповідаючи на пропозицію військових властей Північно-Атлантійського Пакту, щоб збільшити час військової служби у французькій армії з 18 місяців до двох років, заявив, що таке продовження військової служби він не вважає ані за потрібне, ані за можливе. Французький уряд рівночасно поінформував НАТО (Організацію Північно-Атлантійського Договору), що він не бачить можливостей збільшити в передбаченій будучності свої видатки на оборону понад цьогорічну висоту. Французький бюджет на оборону в цьому році виносить 239,000,000,000 франків, отже приблизно — 3,500,000,000 долярів. Таке французьке становище виявлено під час дебат та річного перегляду оборонних зусиль в рямках Північно-Атлантійського Пакту, що його робить міжнародний штаб, — приготовляючи сесії Північно-Атлантійської Ради, яка має початись в Парижі 23-го квітня. Інші партнери Атлантійського Пакту признають, що Франція справді не може призначати більше грошей на оборону без додаткової американської допомоги; але вони натомість критикують становище французького уряду щодо військової служби. До цього досить критично ставиться навіть сам французький генеральний штаб, здаючи собі справу, що впродовж 18 місяців вишколу французький вояк не може дорівняти справності інших вояків зі шкодою для загальної оборони. В міжнародніх колах теж не можуть погодити такого становища Франції з її постійним домаганням провідної ролі не тільки в европейській обороні, але й в міжнародній політиці.

Британський амбасадор знову відвідав Молотова

Москва. — Британський амбасадор сер Алвері Гаскойн відвідав вчора вже вдруге після смерти Сталіна совєтського міністра закордонних справ Вячеслава Молотова та відбув з ним 40-хвилинну розмову. Амбасадор тількищо повернувся з Лондону й загально вважається, що він дістав в цій справі відповідні інструкції від свого уряду. Опісля з амбасади повідомлено, що сер Алвері мав доручення використати теперішню „пригожу атмосферу" в Москві для обговорення поодиноких проблем. Стверджується, що це відноситься виключно до англо-совєтських проблем і не заторкує різних справ Німеччини, Австрії чи ін., що мають міжнародний характер. До Москви прибув вже теж новий американський амбасадор Джордж Болен, відмовляючись потвердити або заперечити запит, чи він привіз для Маленкова окреме послання від президента Айзенгавера.

Доллес вимагає більше уваги Азії

Вашингтон. — Лише тепер опубліковано свідчення секретаря державного департаменту Дж. Доллеса перед Підкомісією Асигнувань Палати Репрезентантів, що його він зложив ще 18 березня, саме перед приїздом до ЗДА французького прем'єр-міністра Рене Маєра. Дж. Доллес вказав тоді на необхідність посилити допомогу азійським країнам, що стоять перед безпосередньою загрозою комуністичного нападу, а насамперед Формозі й В'єтнамові. Ця допомога може бути здійснена при відповідньому пересуненні вкладів із Заходу на Далекий Схід. „Трохи посилена" повинна бути поміч й країнам Середнього Сходу, але головна увага мусить бути звернена на далеко-східні країни. Це б направило теперішні недотягнення в політиці що до Індокитаю, в якій, за окресленням державного секретаря виявлено „на гріш поважливости, а на карбованець дурости". Положення помочі Франції і її в'єтнамським союзникам у наступному році або у 18 місяцях, може зосередити вклади у майбутньому, та як це наявне тепер на прикладі Формози, де військова допомога ЗДА стримала напад червоного Китаю, хоч ця поміч була далеко менша від обіцяної. У зв'язку з опублікованими думками державного секретаря, стає зрозуміла інформація про те, що французький прем'єр міністрів отримав запевнення, що ЗДА допоможуть в творенні нових 57 в'єтнамських батальйонів, що змагатимуться з підтримуваною комуністами партизанкою. Проте тому, як у числах мала б представлятись ця допомога, Дж. Доллес не вказав. Він підкреслив, що військове положення в Індокитаї не є „таке приятливе, як могли б сподіватись", — у тій країні необхідні також зміни соціяльно-економічного устрою. Необхідне також військове посилення Формози, — що уможливлює бічну атаку комуністів на Корею і Індокитай.

Колишній секретар Рузвелта таврує Сталіна за поламання договорів

Ворм Спрінґ, у стейті Джорджія. — З нагоди восьмої річниці смерти президента Франкліна Д. Рузвелта колишній його секретар Вільям Д. Гассет сказав у промові, що не договори з Ялти й Потсдаму спричинили нещастя світу, але безоглядне поламання цих договорів совєтським диктатором Йосифом Сталіном. Гассет сказав ці слова у промові біля так званого „Молого Білого Дому", тобто того дому, в якому колись перебував і помер Франклін Д. Рузвелт. Гассет твердив, що Сталін, це була безпощадна людина, при тому „віроломний союзник", який „зрадив кожне слово, не дотримав жадної умови з двома останніми президентами, — тобто в Ялті і в Потсдамі". Гассет натаврував критиків, що тепер добачують недомагання, коли події минули, але не добачували їх наперед. В інтересі справедливости, говорив Гассет, треба сказати, що світ призвело до теперішнього нещастя те, що Сталін і його варварські побратими поламали заключені договори. — З Гайдпарку у стейті Ню Йорку, звідомляють, що з нагоди восьмої річниці смерти Рузвелта його вдова Елінор склала вінець на гробі небіжчика чоловіка. У церемонії брало участь біля 300 осіб. З родини був ще син небіжчика, Джан.

Голова юнії прибережних робітників покликаний перед суд

Ню Йорк. — Джан П. Райен, досмертний голова юнії Міжнародних Прибережних Робітників, поставлений у стан обвинувачення слідчою судейською лавою за спроневірення юнійних фондів. Адвокат юнії, Луї Валдман, потвердив цю вістку, кажучи, що Райен має явитися в бюрі повіт. прокуратора Франка С. Гогана, хоч не сказав, що Райен обвинувачений. Закон забороняє проголошувати вістку про вирішення слідчої лави, доки урядово вона не проголошена.

ЗАКІНЧУЮТЬ ПІДГОТОВКУ ДЛЯ ВИМІНИ ХВОРИХ ПОЛОНЕНИХ В КОРЕЇ

Панмунджом, Корея. — Після підписання договору щодо виміни хворих і поранених полонених в Кореї, комуністичні й альянтські представники узгіднюють ще останні подробиці тієї виміни, приготовляючись рівночасно інтенсивно до її переведення. Згідно з умовою, виміна почнеться в понеділок 20-го квітня і триватиме впродовж цілого тижня. Комуністи заповіли, що вони повернуть альянтам всіх 600 полонених, які підпадають під умову виміни, в тому коло 120 американців, коло 15 інших національностей й решта південні корейці. Альянти заповіли передачу комуністам 5,800 північних корейців і китайців. Хоч сама виміна почнеться в понеділок, альянтські полонені, призначені до виміни будуть перевезені до Каесонг, недалеко Панмунджом, де має наступити виміна. Альянти зі свого боку поробили всі потрібні заходи, щоб передати червоним їхніх полонених та прийняти своїх. В тій цілі побудовано біля Панмунджом справжню нову оселю, т. зв. „Місто Волі", де початково будуть приміщені повернені полонені, перейдуть лікарські оглядини та дістануть всю можливу лікарську опіку. На поготові стоять теж гелікоптери, щоб важко хворих і поранених негайно перевезти до лікарень в запіллі. Ген. Марк Кларк, головний альянтський командант на Далекому Сході, заповів, що він щойно після завершення умовленої виміни хворих і поранених думає розглянути комуністичну пропозицію на відновлення перерваних минулого жовтня переговорів в справі перемир'я в Кореї. — Тимчасом, бої на корейському фронті продовжуються й вчора південно-корейські війська відбили знову кілька атак червоних. Альянтські бомбові турбоплани, які охоронювали акцію бомбардувальників над Північною Кореєю, збили впродовж вчорашнього дня сім ворожих бойових літаків совєтського типу МІГ. Один альянтський літак був збитий, але його пілот був врятований гелікоптером.

Єгипет пропонує компроміс в справі Суезу

Каїро. — З відповідальних кол видвигнено нову компромісову пропозицію щодо полагодження англо-єгипетського спору в справі Суезу. Компроміс полягає в тому, що Єгипет погоджується прийняти англійську технічну допомогу для вдержання й контролі Суезу, після відкликання з тієї зони англійської військової залоги. Пропозицію видвигнув в одному інтерв'ю полк. Гамаль Абдуля Нассер, генеральний секретар опанованої армією партії „Визвольне Об'єднання", яка допомогла теперішньому прем'єрові ген. Могомедові Наґібові прийти до влади минулого липня. Ця заява має тим більше значення, що полк. Нассер був досі одним з тих, які домагалися безкомпромісової евакуації англійських військ з Суезу.

Югославія дозволяє на еміґрацію родинам політичних еміґрантів

Беоґрад, Югославія. — Александер Ранкович, віцепрезидент Крайового Виконного Комітету, на пресовій конференції заявив, що югославський уряд дозволяє на виїзд закордон членам тих родин, з яких деякі особи живуть як політичні еміґранти в чужих країнах. Також відновлено еміґрацію членів тих родин, з яких деякі особи виїхали на еміґрацію перед війною з господарських причин. При цій нагоді Ранкович подав до відома, скільки політичних в'язнів перебуває в Югославських тюрмах. Число політичних в'язнів в державі Тіта сягає усього сімох тисяч, з того понад чотири тисячі тих комуністів, які вірні політиці Комінформу. Він казав також, що багато комуністів симпатизує з політикою комінформу та повторює ті брехні, які закордонні комуністи подають через радіо, наприклад брехню про невинний засуд родини Розенберґів в ЗДА. Але Ранкович додав, що і югославська комуністична партія не загрожені цим комінформівським впливом.

Моссадек не хотів відвідати шаха

Тегеран, Іран. — В неділю в Ірані святкували празник „Магас" в пам'ять того дня, коли Аллах передав пророкові Мохаммедові його божеську владу, і з цієї нагоди прем'єр, члени кабінету, парляментарні посли та високі військові старшини складають візиту шахові. Прем'єр Моссадек відмовився відвідати шаха, хоч його просила окрема парляментарна делегація. Прем'єр Моссадек вніс до парляменту резолюцію, щоб обмежити військову владу шаха, та віддати її міністрові оборони, цебто йому, бо він, крім прем'єрства, займає й цей пост. Досі резолюція Моссадека не була схвалена, бо опозиція не прийшла на засідання парляменту, і не було потрібної більшости, щоб парлямент міг нарадуватися.

СОВЄТИ ПРОПОНУЮТЬ ТІЛЬКИ ОДИН ПОВІТРЯНИЙ КОРИДОР ДО БЕРЛІНА

Берлін. — В переговорах, які відбуваються в тій цілі, щоб забезпечити повітряну безпеку над Німеччиною, Совєти запропонували, щоб до Берліну вів тільки один ширший повітряний коридор замість дотеперішніх трьох. Досі один коридор ішов із Берліну на південний захід до Франкфурту, другий на захід до Ганноверу, а третій на північний захід до Гамбурґу. Ці всі коридори були широкі на 20 миль, і дуже часто союзні літаки під час летів не могли придержуватися меж коридорів, а совєтські літаки негайно стріляли, коли бачили союзний літак, не над коридором. 12 березня Совєти збили англійський літак, в якому згинули 7 англійських летунів. В переговорах беруть тепер участь представники Англії, ЗДА, Франції і Совєтів. Союзні представники погодилися, щоб совєтську пропозицію прийняти за основу до дальших переговорів, хоч вона не зовсім ясна, бо Совєти не повідомляють, який широкий мав би бути той новий коридор, хоч існують здогади, що ширина мав би мати 60 миль, отже втроє ширший за теперішні коридори. Німецькі берлінські представники заявляють, що при існуванні одного тільки повітряного коридору збільшиться час подорожі і зростуть кошти летунських летів із Берліну до Мюнхену.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.,

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На пів року	5.25	Three months	2.75
В Джерзі Сиѓі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50
Число з суботи (з англійською частиною.		Saturday's issue (The Ukrainian Weekly, English language suppl.)	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	2.00	Six months	2.00

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

З ПРИВОДУ НОВИХ ТОРГІВ

Почався новий торг з Совєтами. Чим він покінчиться, покищо не знати. Але, як пише Френк Кінґдон, треба Америці вже тепер знати, чого вона не виставить на торг. Він не проти торгу, а тільки побоюється, щоб совєтська дипломатія не затріюмфувала, себто, щоб їй не вдалось розбити демократичну коаліцію. Щоб таке не сталось, Кінґдон доражує Америці бути в час торгу в постійному зв'язку і порозумінні з союзниками, їх точно про все інформувати та їх радитись. Хоч Кремль волів би полагоджувати справи прямо з Вашинґтоном, як сила з силою, ЗДА не повинні робити нічого, з чим би не погодились союзники, які „обстоюють незалежність націй та свободу поодиноких громадян". Все, що є предметом торгу, не повинно теж нарушувати престижу Об'єднаних Націй, а тільки його зміцняти. Не можна теж легковажити змагань німецького народу до злуки, бо „кудою піде Німеччина наступної ґенерації, тудою піде й світ". В Азії не можна спиняти революційних перемін, великої політичної та соціяльної революції, а задержуючи там свою силу, треба давати народам нагоду видати з себе справжній демократичний провід.

Як бачимо, є різні речі, якими не повинна б Америка торгувати, пробуючи дійти до порозуміння з Совєтами. Є вони в Европі, є і в Азії. Тільки — дивним дивом — нема в тих порадах згадки про поневолені Москвою народи, про десятки мільйонів тих, що мучаться в совєтських таборах смерти на каторжних роботах. З цього виходило б, що ними можна торгувати, а властиво — про них мовчати.

Оце маємо ще один приклад такого „ліберального думання", яке дуже боїться слова „визволення", про яке ми писали минулого разу, згадуючи про нову критику на книжку Джеймса Бирнгема „Здержування чи визволення". Російська пропаґанда так залякала чи прибила голови навіть багатьох розумних і поступових американців, що їм можливо цілком сміливо говорити про Далекий Схід та різні азійські колоніяльні народи та домагатись для них навіть визволення, але про визволення старих і культурних европейських народів з-під Росії, вони таки не мають відваги говорити. Зате Москва не то що не лякається цього слова „визволення", але вживає його часто як найсильнішу зброю, звернену проти ЗДА та демократій.

Р. Г. Шекфорд, віденський кореспондент часописного концерну Скрипс-Говард, доказує на підставі поведінки Совєтів в Австрії та Відні, що Кремль не виявляє на ділі ніякого нахилу до згоди та співжиття з демократіями, бо говорячи про мир продовжує „кампанію ненависти проти американських воєнних палячів, аґресорів і вбивників в Кореї та чортів, що ведуть бактеріологічну війну". Цитуючи слова проф. Ф. Д. Кретова з його доповіді, яку він мав в Москві на тему „теорія і практика большевицької партії щодо війни, миру і революції", Шекфорд твердить, що Кремль далі голосить, що війна неминуча, „як довго існує імперіялізм, як довго існують капіталісти, та як довго не прогнано великих земельних власників". Кретов заявив у своїй доповіді, що большевики є тільки „проти невиправданої війни". Зате вони є за „виправдану війну", себто „за війну за визволення, чи то з ціллю оборони своєї країни перед напасником з-за кордону та намаганнями її поневолити, чи з ціллю визволення країни з капіталістичного невільництва, або визволення з імперіялістичного придушення колоніяльних і залежних країн". При тому Кретов гостро виступає проти „буржуазних пацифістів" і виразно підкреслює конечність „визвольної війни" так довго, поки „не будуть знищені в першу чергу кляси і не буде заведений комунізм".

Таке є кремлівське „визволення", звернене теж і проти Америки в той час, коли в її пляні визволення нема ще й досі такої стратегії й політики, які давали б поневоленим Москвою народам надію на справжнє визволення.

ОШУКАНСЬКІ ПРОПОЗИЦІЇ

Заяву президента Айзенгавера, що комуністичну пропозицію для виміни воєнних полонених треба брати так, як вона сповидно виглядає, можна вияснити докладніше недавно минулою дійсністю.

Два дні після того, як совєтський представник в Об'єднаних Націях, Яків Малік, зголосив свою першу пропозицію в справі Корейського перемир'я з червня 1951 року, президент Труман прийняв на розмові відому воєнну кореспондентку щоденника „Н. Й. Геральд Триб'юн", Маргарету Гіґґінс. Розмова тривала 40 мінут, бо президент хотів довідатися повної правди про положення в Кореї. Очевидно, що розмова була довірочна, оперта на взаємнім довір'ї. Тому панна Гіґґінс відважилася запитати президента Трумана про його погляд на совєтську пропозицію. На це — як пише панна Гіґґінс в „Н. Й. Геральд Триб'юн" з 6 квітня — відповів Труман:

„Я думаю, що Малік — це старий ошуканець".

Цей вислів президента не записаний в „рекорді", але записаний його погляд, що заяву Совєтів треба сприймати так, як вона сповидно виглядає.

Коли після закінчення президентського урядування запитали Трумана про його погляд на совєтські енунціяції, що появились після смерти Сталіна, він відповів тільки загально, що Совєти поламали всі дотеперішні умови. Це стосувалося теж і до обіцянки Маліка, що комуністи схильні заключити перемир'я в Кореї. Америка витратила більше ніж рік часу, щоб переконатись, що комуністичні пропозиції годі сприймати так, як вони звучать на словах.

Та не в цьому диво, що Америка завелася на комуністичній пропозиції. Диво в тому, що президент знав, що Малік „це старий ошуканець", а поводився у відношенні до Совєтів так, наче б їм вірив. Це видно також з цього, що Америка не подбала за час переговорів для перемир'я про належну кількість амуніції, щоб можна було перешкодити підготованій в міжчасі комуністичній офензиві в Кореї. Дехто навіть твердить, що Америка за часів Трумана жила побожним бажанням, щоб сповнилися обіцянки Маліка і вже саме це бажання вистачало на припинення велетенського воєнного розмаху в Кореї з боку збройних сил Об'єднаних Націй.

Переслухання в сенатській комісії у справі недостачі амуніції виносять на денне світло різні погляди, які в цій справі схрещувалися в військових колах. Недостачу амуніції пояснюють або хвилевою недостачею, або недостачею місця для її магазинування, або уявленою недостачею не для самої Кореї, а для офензиви в цілому світі, до якої мусіло б прийти після кінцевого зірвання переговорів в Кореї.

З нагоди відновлення переговорів для виміни полонених і заяви президента Айзенгавера, що комуністичні пропозиції треба сприймати так, як вони сповидно виглядають, спонукали деяких журналістів до настирливих розшуків, як властиво ставиться вашинґтонський уряд до цих обіцянок.

Деяке світло на цю справу кидає вашинґтонський кореспондент бостонського „Монітора", Ніл Станфорд, який приходить до висновку, що тут не йде про хвилеве перемир'я з комуністами, але про складення постійних засад американської політики у відношенні до комуністичного світу, а зокрема щодо проблем в Азії. Ці засади починають набирати такого вигляду:

Перемир'я має бути першим ступнем до привернення мирного стану, бо тільки під час забезпеченого миру можна буде думати про дипломатичне поборювання комуністичних цілей.

Коли розмова про Азію, то програма Америки була б така:

Наперед призвести до миру в Кореї; після того закінчити бої в Індо-Китаї; дальше вирішити майбутність Формози; потім вирішити стосунок комуністичного китайського режиму до Об'єднаних Націй; щойно після цього вирішити міжнародне політичне становище генералісимуса Чан Кай-ші.

Одначе саме перемир'я в Кореї не є рішальним для Кореї. Америка має на оці в першу чергу об'єднання обидвох частин Кореї в одну демократичну республіку, якій вона забезпечила б свою охорону договором, складеним на лад Японського договору. Тому саме Корейська справа є угольним каменем тривалого миру в Азії.

З таких вияснень, як бачимо, можна б робити найрізнородніші висновки, але покищо краще виждати, як саме розвинуться тепер події в Кореї.

Проф. Д-р І. Мірчук

По Шевченківських святах

(Надіслане з Европи)

Ідучи слідами батьків та дідів, українське громадянство, де б воно не жило, старається завжди в гідний спосіб відзначити роковини основних дат із життя свойого генія. Таким способом силою довголітньої традиції кожного року повторюються в нескінченій черзі Шевченківські свята, а кожна організація та кожна одиниця уважає своїм національним обов'язком взяти в них, якщо не активну, то пасивну участь. І так, шкільна молодь складає поклін поетові, найвищі наукові установи, високі школи, академії відбувають з'їзди своїх членів під знаком пошани генія, організується святочні засідання з рефератами, призначеними новим недослідженим сторінкам його творчости. Залишаю на боці і не хочу тут вирішувати питання доцільности концентрації національного патосу довкола майже тільки одної, навіть і геніяльної індивідуальности, що жила все таки на сто років раніш та серед обставин наскрізь відмінних від нашої теперішньої ситуації, а тільки стверджу, що аналогічних прикладів для такого культу не знаходимо ні в одному іншому европейському громадянстві.

Але якщо ми вже позитивно вирішили цю проблему, себто стали на беззастережному становищі святкування поета, тоді мусимо цілу нашу духову силу звернути на відповідне та гідне оформлення цього культу, а в ніякому разі не можемо обмежитися до перестарілих фраз, що повторюються при кожній нагоді, або до недбало опрацьованих рефетарів, зрештою навіть добрих знавців Шевченка, які ізза браку часу повторюють відомі вже думки і тим самим, замість пошани для національного героя, приносять тільки шкоду або неславу його пам'яті. Замість десятки або навіть сотні рефератів, доповідей, або імпровізацій краще приготовити один доклад, який до обширної вже скарбниці „шевченкіяна" внесе нові елементи, нове освітлення його поетичних творів.

В зв'язку з цим міркуванням виринає перед нами ще одне важливе питання. Що дала кожному з нас участь у цих не десять разів, а сотні разів відбутих академіях, концертах, маніфестаціях та рефератах, зв'язаних з іменем нашого поета? Чи дійсно наслідком цієї, хоча б навіть пасивної участи в них, поглибилось в нас знайомство з основними ідеалами та думками поета, а що найважніше, чи присвоїли ми собі його духовий скарб, потрафили піднятися під моральним та інтелектуальним оглядом до його рівня, або іншими словами, чи зуміли ми виповнити як слід переданий нам його заповіт? Щорічне святкування пам'яті поета повинно бути для нас не тільки моментом найвищої духової концентрації, на яку може здобутися провідна верства, але рівночасно великодньою сповіддю, провіркою нашого сумління, чи дійсно ми ідемо цим шляхом, що він нам його вказав. Якщо цих моментів не буде, то ціла наша шевченківська традиція переміниться тільки у звичайну автоматику та пустий трафарет.

Такий глибший підхід до Шевченківських свят потрібний також і з інших міркувань. Наш поет належить вже сьогодні до індивідуальностей, відомих поза межами батьківщини, до одиниць, що здобули собі право громадянства у широкому світі. І цей чужий світ дивиться на нього, як на представника культурних змагань цілої нації, а водночас старається він ствердити, чи нарід, що майже від сотні літ уважає його своїм пророком та при кожній нагоді покликується на проголошені ним кличі, потрафив вийти поза межі пустої фразеології та перейнятися вповні його духом. Тому Шевченківські свята повинні бути для нас нагодою, щоби застановитися уважно та глибоко над цим, чи думки та ідеї генія, що безперечно вічні, знайшли в наших душах належний відгомін та чи виповнили ми ці домагання, які випливають із абсолютною конечністю із нашого культу Шевченка.

Шевченко видвигає перед українським громадянством категоричні імперативи соціяльного, національного та в першу чергу етичного характеру, імперативи-домагання, які не основуються на засадах чистого розуму, Кантівського думання, а є витвором правильного розуміння основних потреб життя. Бо філософічна думка Шевченка — це не абстрактні поняття, або мертві слова, це не тонкі символізми, це не футуристична заплутаність сучасности, але правда, звичайна, часами може надто посдинча правда, зачерпнута з найглибших джерел життя, запозичена у самого Бога.

Думки генія зосереджуються в головній мірі довкола життєвих інтересів, і то не деяких вибраних одиниць, а широких народніх мас, цього простолюддя, з якого він сам вийшов. Іншими словами це думання його має не вертикальні, а горизонтальні тенденції, воно розвивається широко, запускаючи глибоке коріння у свідомості простого люду, але тим самим воно затрачує свою абстрактність, відірваність, в'яжеться тісно із психікою, способом думання цих широких кіл громадянства, для яких воно було призначене.

„Молітесь Богові одному!"
„Любов Господня благодать".
„Свою Україну любіть,
Любіть її во время люте,
В остатню тяжкую мінуту
За неї Господа моліть!"
„Научайтесь ворогам прощати!"
„Не завидуй багатому".
„Не женися на багатій".
„Тяжко важко в світі жити
Сироті без роду."
„Борітеся — поборите!"
„І чужому научайтесь,
Свого не цурайтесь."

Ось правда голошена поетом, посдинча, може надто проста, але вічна, доступна кожному, хто її тільки хоче слухати, хоча і не легка до переведення.

Головно останній імператив, важливий без сумніву та на кожному місці, набирає під теперішню пору для нас окремого значення. Викинені на сотні тисяч кілометрів поза межі нашої батьківщини прямуємо у невідоме нам прийдешнє не силою якоїсь темної несвідомої випадковости, а рішенням найвищої волі, яка поставила на підставі Божого пляну перед нами до сповнення важливе завдання. І хоча скромними засобами нашого розуму ми не в силі збагнути, в цілості обхопити глибокий сенс та ціль нашої затяжної мандрівки, та все таки ми відчуваємо цілою нашою істотою, що наші жертви і труди не можуть і не сміють буди даремні, тільки, що за ними криється краще майбутнє, не тільки наше, але цілого людства, до чого ми маємо причинитися в міру наших слабих сил. Ці, досі у нас мало відомі месіяністичні тони, даються відчувати в нашому суспільстві останніх часів у різних ділянках його творчости, як напр. в історіографії, в політиці, в гарному письменстві, у церковно-релігійному житті та на культурно-філософічному полі.

Але ми не можемо обмежуватися тільки до цього, щоби при кожній нагоді говорити, і то переважно у власному гурті, про нашу провідну ролю, про наше післанництво в майбутній історії людства; тут потрібні не слова а діла, бо завдання, яке з доручення долі приходиться нам перебрати, кладе на нас важкі обов'язки. Щоби виконати це завдання, мусимо піднятися на відповідний рівень, мусимо виказати духову зрілість, потрібну для провідницької ролі, представити себе у найкращому світлі, виказуючи на власному прикладі ці нові духові елементи, потрібні для оздоровлення сучасного громадянства.

І саме в цей момент виринають у нашій свідомості у повному масштаті слова Шевченка: „І чужому научайтесь, свого не цурайтесь!" Не забуваймо, що ми тут представники нашого народу на чужині, на яких звернені дуже критичні очі нашого довкілля, що ми являємось носіями культурних ідеалів, які виплекав наш нарід у своїй душі та які потрібні для переборення недуги, що захопила громадянство сучасного світу. Залишаючи на боці всякі форми шкідливої на дальшу мету самореклями та недопускаючи до нашої свідомости манію грандіоза, мусимо із другого боку позбутися раз на все у стосунках із чужими цього почування меншевартости, для якого немає ніякої об'єктивної підстави. Кожна нація,

(Закінчення на стор. 3)

ЮҐОСЛАВІЯ СЬОҐОДНІ

(Допис з Юґославії)

Вже минуло кілька років, як Юґославія рішуче перейшла в опозицію до Совєтського Союзу, з яким була раніш в дуже тісних відносинах. Величезний тягар, що його й досі несуть на своїх плечах совєтські сателіти, впав раптово додолу. Але це не означало переходу Юґославії до противного табору. Це була оборона власної самостійности та незалежности. Сама Юґославія залишилася й далі на своїх позиціях.

Юґославія йде своїм своєрідним шляхом соціялістичного розвитку та з великим поспіхом закінчує капітальні об'єкти свого індустріяльного будівництва. Те, що тут раніше робилося на протязі десятьох років, зараз, — у сучасній Юґославії, — виростає впродовж ледве кількох років. Нечисленні фабрики та гідроцентралі виростають як печериці, а нові залізничні колії та модерні автостради сполучують країну все міцнішим і щільнішим обручем. Треба зауважити, що Юґославія (федеративна народна республіка) складається з шістьох республік: Сербії, Хорватії, Боснії, Герцеґовини, Словенії, Чорногори та Македонії. У цих республіках живе п'ять націй: серби, хорвати, словінці, чорногорці та македонці.

Впродовж останніх п'яти років в Юґославії створено поважну „тяжку" індустрію і ціла країна відновлена та відроджена.

У зв'язку з тим повстала негайна потреба до заключення відповідних міжнародних умов з сусідніми державами, а насамперед — з Грецією та Туреччиною. У місяці лютому ц. р. ці три балканські держави підписали в Анкарі умову на приятельство і спільну оборону. Ця умова має передусім економічну базу — збільшення взаємної торгівлі, а позатим — військовий характер — злуку трьох держав для оборони від аґресії та забезпечення власної незалежности. Розуміється, держави Атлантійського пакту дружно підтримали і благословили Анкарську умову, що служить зміцненню миру в Европі та на Близькому Сході.

Небезпека, яку Юґославія відчуває з боку сателітських держав, а саме. від Болгарії, Румунії, Угорщини та Албанії, — тепер, здається, значно зменшилася. Щира чи вдавана жалоба з приводу Сталінової смерти в просовєтському таборі відгукнулася в Юґославії як радісна вісточка весни. Нема сумніву, що і без Сталіна ця небезпека і далі існує, доки існуватиме аґресивний характер совєтського бльоку, який загрожує мирові у цілому світі.

Наймаркантніша особа сучасної „Нової Юґославії", маршал Йосип Броз-Тіто, проглянув завчасу совєтські наміри, океровані на імперіялістичне пригноблення Балкану. Тому саме, як поміж Юґославією та сусідніми державами (крім просовєтських) міцніють приятельські відносини, а Юґославія починає грати ролю головного осередку Балкану.

Маршал Юґославії, Йосип Броз-Тіто, що перед кількома місяцями був обраний на президента республіки і то першого президента у цій країні, відвідав недавно Лондон, столицю Великої Британії, на запрошення самого Винстона Черчіла. Ця подорож означена в місцевих газетах як історична, бо Юґославія все більше звертається своєю кермою до Заходу. Отже, ця візита у Великій Британії має далекосяжне значення.

Юґославія справді дістає значну економічну й військову допомогу від Америки, точніше: від ЗДА, В. Британії та Франції і вповні є природно, що вона з тими державами в приятельських стосунках не приступаючи одночасно до Атлантійського пакту.

Після заключення умови в Анкарі поміж Юґославією, Грецією та Туреччиною, вважаючи на те, що це дві держави вже давненько приступили до Атлантійського пакту і навіть беруть участь в Корейській війні, — Юґославія, очевидно, буде примушена пристосувати і визначити свою позицію до цього пакту, зміцнюючи тим ланцюг оборони Балкану та Близького Сходу.

П. Я.

Від Редакції: Після довшої перерви одержали ми останніми днями знову безпосередні інформації від наших земляків в Юґославії, рівночасно зі статтею, яку, для інформації, друкуємо.

Андрій Яковлів

НА ДИПЛОМАТИЧНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

(Уривки з моїх „Споминів" за 1918-1919 рр.)

(5)

Щодня відвідував я міністерство закордонних справ, чекаючи відповіді на мою пропозицію в справі нот. Одного дня зустрів я В. Липинського, мого наступника у Відні. Я тоді не був знайомий з ним персонально, він сам підійшов до мене, назвав себе й почав вибачатися, що має зайняти моє посольське місце. „Я не бажав цього, сказав він, але моя партія (гетьманців - державників) примусила мене взяти цю посаду". Я подякував йому за його увагу до мене, заспокоїв, що прийняттям посади посла він не робить мені жадної неприємности, бо я сам вважав цю посаду за тимчасову й радо вернуся до Києва, де маю свою адвокатську професію та кілька посад. Тільки прошу його якнайшвидше приїхати до Відня та перебрати посольство; згоден почекати його приїзду, але не далі початку липня. Липинський обіцяв приїхати 1-го липня. На цьому ми перервали розмову, бо Д. Дорошенко покликав мене до себе. Він оповів мені, що Рада міністрів схвалила текст обох нот з деякими дрібними поправками та дала згоду на те, щоб я ці ноти передав міністрові, гр. Буріянові у Відні, а тут вони будуть того ж дня передані послові, гр. Форґачу. Після цього ми умовились про день передачі нот, я попрощався з Д. Дорошенком і на другий день від'їхав до Відня.

У Відні призначеного дня я передав обидві ноти гр. Буріянові, зазначивши при цьому, що тотожного змісту ноти передаються послові, гр. Форґачу. Міністер прийняв ноти та обіцяв сповістити про відповідь австро-угорського уряду. Потім я зробив візиту деяким чужоземним послам. Був у німецького посла, князя Гогенлое, що тоді заступав відсутнього німецького амбасадора, й мав з ним довгу й цікаву розмову, з якої виніс враження, що Німеччина є головним фактором в політиці щодо України, та що політика Австро-Угорщини до найменших подробиць підпорядкована Німеччині, без згоди якої австрійський уряд не може й кроку ступити. Відвідав також послів Болгарії та Туреччини.

Треба ще було нав'язати стики з послами держав Антанти, але їх у Відні тоді, розуміється, не було. Оборону громадян Антанти й Росії було передано на час війни еспанському генеральному консулеві, що виконував і функції посла Еспанії. Я кілька разів був у нього в справі правної оборони українських громадян, при чому му доводилось довго пояснити йому, що тепер існує самостійна Українська Держава, якої я є акредитований посол при австро-угорському уряді, так що тепер оборону українських громадян має перейняти українське посольство у Відні. Консул довго сперечався, відстоюючи своє право на опіку громадян б. Росії, але нарешті згодився передати оборону українців мені. Від нього я довідався, що він підтримує безпосередні зносини з урядами держав Антанти. Консуля України на Австро-Угорщину не було ще призначено, тому мусів я організувати консульський відділ. Громадян Великої України у Відні було мало й консульська праця обмежилась видачею кількох пашпортів та посвідок. Пригадую, що одною з перших клієнток консульського відділу була княгиня Долгорукова з Корсуня, стара, дуже мила російська аристократка, що балакала по-російськи правильно, але так, ніби перекладала свою розмову з французької мови. Прийшла до посольства, щоб взяти український пашпорт, бо, як вона пояснила, коли постала Українська Держава, то вона вважає, що мусить мати український пашпорт для проживання закордоном. Я відповів їй, що княгиня має повну рацію і що мені буде особливо приємно виставити їй український пашпорт для проживання закордоном та для повороту на Україну.

Минав час та наближався умовлений день приїзду В. Липинського. Але 1 липня, як було умовлено, Липинський не приїхав. Почекав його ще з тиждень, а про нього й чутки не було. Тоді я вирішив, що вже не буду чекати, а вернуся до Києва й там піджену його швидше виїхати до Відня. Канцелярію посольства лишив на секретаря, А. Петрушевича, на підмогу йому залишив урядовця, Косинина, забезпечивши їх платнею на місяць, заплатив наємне в готелі та ще лишив на всякий випадок пару тисяч корон на біжучому рахунку в банку. 10 липня покинув Відень та від'їхав до Києва.

Приїхавши до Києва ранком 12 липня, того ж дня пішов до міністерства здати звіт міністрові Д. Дорошенкові. Довідався там, що Липинський ще не від'їхав до Відня, але готується й незабаром виїде. Дорошенкові подав звідомлення, що обидві ноти умовленого дня я передав міністрові, гр. Буріянові, і певен, що цього ж дня пан міністер передав ці ноти гр. Форґачу? На моє запитання Дорошенко відповів, що ноту в справі Холмщини він переслав того ж дня гр. Форґачу, але щодо ноти в справі таємного договору, то з нею трапилась дуже неприємна історія. Тексти обох нот він передав до канцелярії для виготовлення чистих примірників, які після підпису він мав передати Форґачу. Принесли йому виготовлені оригінали для підпису, він підписав їх і ноту в справі Холмщини наказав відіслати спеціяльним кур'єром до австрійського посла, а другу ноту в справі таємного договору затримав ще на один день, щоб персонально передати гр. Форґачу. Тим часом чорновики обох нот канцелярія передала до інформаційного відділу міністерства, куди мали доступ кореспонденти газет. Там її прочитав кореспондент „Кієвской Мисли", занотував її зміст і на другий же день ранком тексти обох нот були надруковані в цьому часописі, так, що Форґач довідався ранком з „Київської Мислі" й про ноту в справі таємного договору раніше, ніж одержав її від міністра. Того ж дня він прийшов до Дорошенка та заявив рішучий протест проти того, що нота з'явилась в пресі раніше, ніж міністер йому переслав оригінал, та ще нарікав, що міністерство не додержало умов довірочности цього договору та дозволило опублікувати в пресі ноту, що торкалася таємного договору. „Форґач, оповідав мені Дорошенко, страшенно злився та почав загрожувати мені, що буде скаржитись гетьманові та вимагати сатисфакції за таке неуважне поступовання міністра закордонних справ у важливих, довірочного характеру справах, та за „нельояльність у відношенні до другої договірної сторони" і т. п. Можете собі уявити, в яке тяжке становище попав я з цією нотою? Мусів я якось оправдати себе перед Форґачем за цей прикрий випадок, який з вини моєї канцелярії стався. При цьому довелося де в чому розійтися з правдою: я заявив Форґачу, що такої ноти, яка була надрукована в „Київській Мислі", я не підписав і вона в дійсності не існує, бо те, що було опубліковано під іменем ноти, був лише проєкт, який склав наш посол Яковлів, та привіз на апробацію уряду, але проєкт не був апробований. Разом з іншими паперами випадково попав він до інформаційного відділу канцелярії, де його й списав кореспондент. Я приобіцяв Форґачу, що переведу дослідження й суворо покараю винних урядовців. Цим поясненням вдалося мені заспокоїти Форґача, але він все таки поскаржився гетьманові, так що я мусів ще оправдуватися й перед гетьманом. Вибачте мені, дорогий Андрію Івановичу, що я склав вину на вас, сказавши, що то був неапробований ваш проєкт ноти. Бо що ж я мав робити? Форґач загрожував скаргою на мене гетьманові і я не міг втратити посаду. А вам, приватній вже особі (?), нічого не станеться. Вибачте мені".

(Продовження буде).

Д-р Степан Баран

СТОЛІТНІЙ УКРАЇНЕЦЬ-СУДДЯ А. ДОЛЬНИЦЬКИЙ

(3)

А Дольницький по закінченні університетських студій поступив у другій половині 70-тих рр. на судейську службу. Відбувши приписану судову практику і склавши судейський іспит, став суддею повітового суду по черзі в кількох повітових галицьких містечках. 70 і початок 80-тих років були це часи великого господарського заломлення в Австрії після величезного краху віденських банків 1873 р., що спричинив небувалу економічну кризу в цілій державі. Кольосальне економічне потрясення відчула тоді передовсім відстала під господарським і культурним оглядом Галичина, що політично була в цілості опанована польською шляхтою. Знесення панщини 1848 р. і увласновільнення селян, недавніх панщизників, і перехід з натуральної господарки в капіталістичну систему господарства ударили довбнею в голову селян, що по 1848 р. вспіли вже задовжитися в банках з чужинецьким капіталом і у приватних лихварів, головно коршмарів. Тисячі українських селянських господарств пішли на ліцитацію і щораз більші тисячі селян в Галичині опинювалися без куска землі, отже і без можливости прожитку. Ця економічна нужда галицького села була опісля й причиною до масової еміграції селян до ЗДА, далі до Канади і Бразилії.

Дві язви десяткували тоді галицьке село — пиянство і лихва. За панщини кожний дідич, ним був з правила поляк, мав свою гоpальню і коршми в селі з шинковим монополем. Він накладав на кожну селянську хату контингент горілки, яку мусів купити і випити селянин. Освітної організації в селі не було ніякої. Коршмар давав горілку на кредит, довг записував і дописував лихварські відсотки. Часом позичав селянинові готівку на оплату податків чи інші пекучі потреби, звісно, на лихварські відсотки. Лихвар, виссавши свою жертву, вносив позов до суду, екзекував опісля судово свою претенсію, пускаючи селянське господарство на ліцитацію, набував його за безцін, а селянин ішов з торбами. Про нужду тодішнього галицького села появилась 1877 року друком у Львові обширна статистична студія польського економіста і піонера нафтового промислу в Галичині, Станіслава Щепановського, під наголовком „Нендза Ґаліції в цифрах", що стала сензаційною книжковою появою. Вона звернула увагу й урядових чинників і парляменту в Австрії на нужду галицького села й на її причини, якими були, між іншими, головно, пиянство й лихва.

Відповідню освідомлюючу акцію зорганізувала й Українська Греко - Католицька Церква під проводом митрополита Иосифа Сембратовича, зокрема проти піянства та за впровадження тверезости. Зявляється відповідна пропаґандивна література для селян, священики проголошують проповіді в церквах за тверезість і.. засновують при церквах братства тверезости та заприсягають у церкві їх членів повздержуватись від уживання алькоголю, зокрема горілки. На пам'ятку ставили у селах хрести тверезости. Акція митрополита Иосифа в цілому повелася: наше галицьке село значно отверезіло, що й дало основу до переведення широкої освітньої організації в рямцях читалень і повітових філій „Просвіти", опісля й до переведення, теж широкої, української кооперації в краю для економічного розвитку села. Масова освітня й економічна організація села дала змогу й до переведення масової української політичної організації, що в наслідку дала галицькому селу українську національно - політичну, а після й українську державницьку свідомість і активність. За свою акцію за отверезіння села митрополит Иосиф Сембратович заплатив своїм становищем. Проти нього повела атаки польська шляхта, ставши в обороні, як тоді говорено, святої коршми („свєнта карчма"), головної твердині польсько - шляхетського панування на селі та багатого джерела її прибутків. Австрійські цісарі мали привілей іменування католицької ієрархії. За спонукою польської шляхти цісар Франц Иосиф І. покликав до себе митрополита Иосифа Сембратовича 1884 року й виміг від нього зголошення зречення з митрополичої катедри. Митрополит Иосиф виїхав, як емерит, на постійне до Риму, де й дожив свого віку.

Проти п'янства й лихви в Галичині й Буковині повів відповідну акцію й австрійський уряд та австрійський парлямент. 1877 року схвалено й упроваджено в життя два окремі закони, що обов'язували тільки в Галичині й Буковині, один проти п'янства, другий проти лихви. Боргів за трунки не вільно було оскаржувати в суді, а на лихварів накладено поважні кари ув'язнення і відшкодування за шкоди, спричинені лихвою. Судді одержали нову працю в поборюванні п'янства й лихви, і судді - українці совісно її виконували в інтересах селян. Виконував її й молодий суддя Антін Дольницький; він був у видавництвах „Просвіти" популяризатором права для народніх мас.

Правників - українців було тоді мало, українська адвокатура у 80-ті роки щойно народжувалась. Після вона найбільше з усіх спричинилася до освідомлення й організації народніх мас. Постала пекуча потреба видати правотар, зокрема з ділянки цивільного права, у формі популярного, зрозумілого й для неправника викладу австрійського цивільного кодексу. До цієї нелегкої праці піднялися два молоді правники — суддя Сельський і нотаріяльний кандидат, пізніше нотар у Винниках, Володимир Левицький. У їх редакційній праці їм допомагали й деякі інші українські правники, а між ними і Антін Дольницький. Так постала обширна праця „Руський Правотар", що вийшла друком, мабуть, 1882 року, як окрема досить груба книга. Там було викладено цілий австрійський цивільний кодекс у зразковому, приступному викладі й доброю тодішньою українською літературною мовою. Як автори фігурують псевдоніми Семигинівський (Сельський) і Лукич (В. Левицький). Правотар розійшовся, головно між сільськими священиками і народніми учителями, бо до них у першу чергу вдавались тоді селяни по правні поради.

Наукове Товариство Шевченка у Львові приступило в 90-х роках до видання правничого періодику під назвою „Правнича Часопись", якої редакцію передано адвокатові д-ру Костю Левицькому, дійсному членові цього товариства. На сторінках цього періодику появилися статті, присвячені теорії права і позитивному законодавству з рінних ділянок, але значну частину місця у кожному числі передано правничій практиці, головно зі судової практики, у якій поміщувано рішення Найвищого Суду, а часом і рішення Найвищого Адміністраційного Трибуналу у важливіших засадничих справах з коротким коментарем до них. Практики юристи, судді, адвокати та урядовці практики політичної і фінансової адміністрації, цікавилися тими рішеннями, бо вони були для них практичною лекцією до стосування відносних законів. Суддя А. Дольницький видатний цивіліст, тоді вже радник Крайового Суду у Львові, належав до пильних співробітників „Правничої Часописи", поміщуючи на її сторінках рішення Найвищого Суду з власними коментарями і заввагами, найчастіше без підпису, або зазначені тільки його початковими літерами. Це перше украніське періодичне правниче видавництво причинилося у великій мірі до устійнювання і вироблення правничої термінології і взагалі правничих висловів в українській мові, що були досі засмічені німецькими і польськими, часом і російськими словами і висловами.

(Закінчення буде).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Дітройт, Міш.

З Літер.-Мистецького Клюбу

(Вечір Лесі Українки. — Зустріч з Докією Гуменною, гостем із Ню Йорку. — Чи Богдан Лепкий поет Воюючої України?)

Леся Українка не тільки поетка й драматург. Отож на вечір 8 березня, присвячений її творчости, треба було сцени і вечір відбувся цим разом у великій залі Інтер. Інституту. Драматична Студія арт. Кривуцької мала виступити з уривком з „Лісової пісні". З незалежних причин треба було заступити це уривком з іншої п'еси Лесі Українки, а саме „Іфіґенії в Тавриді". Але важне, що уривок поставлено і то зі збереженням клясичного стилю. Пані Кривуцька і гурт молодих адепток сценічного мистецтва виконали вповні своє нелегке завдання і заслужено зібрали рясні оплески.

Але ми зачали від змісту другої половини вечора, тоді, коли перша половина не менше заслуговує на згадку. Авдиторія мала знову приємність налюбуватись голосом п. Носенко, яка відтворила дві пісні до слів Л. Українки (при фортепіяні Б. Пюрко). Одна з цих пісень була скомпонована пок. діячкою в Америці Юлією Шустакевич, згаданою теж тепло на цьому вечорі.

Вперше на терені Л. М. Клюбу виступила піяністка Марта Тарнавська. Її програма була направду добірна: Косенко — Поема Леґенда, Барвінський — Прелюд ч. 1, Ревуцький — Пісня і Три прелюдія. Оригінальна інтерпретація і добра техніка звернули увагу на те, що в Дітройті маємо ще одну добру піяністку, але, на жаль, загалові (думаємо про любимців музики) вона майже з естради невідома. Слід згадати, що й частину „Лісової Пісні" мали щастя заслухати учасники вечора, хоч відтворена вона була не сценічно, але, в мистецькій, як завжди, рецитації арт. Кривуцької.

Отож вечір був направду гарний. До того ж яка несподіванка: коли по закінченні програми запросили пані з 37 Від. Союзу Українок до столиків на склянку чаю, проголосив гол. Бажанський, що на залі є знаменитий гість з Ню Йорку: Докія Гуменна. Після овації ухвалено в чергову неділю влаштувати письменниці Авторський Вечір.

Такий вечір справді відбувся 15 березня в рямцях членських сходин Л. М. Клюбу. Ми, на жаль, не маємо змоги подати тут у цілості вступної промови голови п. Бажанського, хоч як вона на це заслуговує. Ось маленькі два уривки: „На мандрівці відбуваються зустрічі наших земляків, яких може й колискою було одно й те саме середовище, але шляхи їхні були різні. Нераз понад сподівання таж сама доля зводить їх десь на перехрестях словацьких шляхів, у Римі чи в Парижі, в Каракасі а то й ще в іншому Вавилоні". І далі: „Наша ґенерація в своїх спогадах, хто з її представників володіє добре пером, записує в нашій добі: . . . Я бачив Тодося Осьмачку з наплечником в Форальберґу, року Божого . . .", „. . . в останнє я бачив Леоніда Мосендза та Юрія Клена при діпівському надщербленому столі в одному нещасному таборі під готицьким небом веж".

А потім, зупинившись довше при особі Докії Гуменної, як письменниці голова Л. М. Клюбу сказав: Докія Гуменна не тільки символічно з нами. Вона сьогодні серед нас жива і здорова, повна ще творчих сил . . .

І ці слова потвердила Гуменна, зачитавши дещо з нових, ще ніде недрукованих творів, а саме: оповідання репортажного характеру „Гуцульський Париж" і два уривки з роману „Над безоднею".

Після привіту від Союзу Українок (п. Заплітна), почалась дискусія, в якій забирало голос кілька осіб. В цій дискусії було дещо, що дотичило безпосередно нап'ятнованої колись у Большевії „куркульської письменниці", яка не пішла в Каноссу, а замовкла, щоб потім на еміґрації розщедритись творчою плідністю, письменниці, яка представляє сама собою консервативність Української селянки, письменниці, яка тяжко запрацьованим грошем потрафить поборювати навіть наші видавничі трудноці (Карпенко - Криниця). Дещо знову у дискусії дотичило саме цих трудноців, яких дехто дошукувався в тематиці та в розтяглости творів наших письменників (Парфанович), а дехто знов порівнював зацікавлення українською книжкою на еміґрації і на рідних землях, та застановлявся над засобами, якими можна би пріщипити бодай частину цієї любови до книжки, яку має наш нарід на Україні (О. Зозуля). Дехто з дискутантів пробував розглядати представлене авторкою гуцульське весілля у Косові, беручи під увагу освячені традицією гуцульські звичаї може занадто нюансово (Климишин). Була й спроба короткої оцінки всіх писань Гуменної з критичним наставленням, з домаганням побільше проблем і їх розв'язок (згаданий вже Карпенко - Криниця). Д-р Витвицький привітат письменницю від музик і вказав на відмінні умовини в Америці, що відзеркалюються теж у попиті на книжку. При голосі були ще пп. Розгін, Шустакевич, Мілянич і інші.

Та не тільки про зацікавлення книжкою можна було говорити, порівнюючи з Рідними Землями, але теж про зацікавлення своїми письменниками. В Умані — сказав О. Зозуля — на авторський вечір письменників приходило 2.000 людей, бувало двічі стільки, скільки нормально вміщалось у залю. Те саме було і в інших місцевостях, включно до обрусілого Донбасу. — Щоправда на вечорі Д. Гуменної зібралось поважне число слухачів, але „втиснутись" могло ще вдруге стільки, якщо не більше...

Останній з реферованих нами вечорів присвячений був Б. Лепкому. Відбувся він 29 березня, а докладачем був д-р М. Климишин.

Після в'язанки особистих спогадів зі студентського життя у Кракові і тіснішого контакту з Лепким, зачитаний був доклад про поетичну творчість Лепкого, зілюстрований цитатами його віршів і деяких думок наших критиків. П. Климишин старався оспорювати критичне наставлення до творчости Лепкого одного з передових до першої війни критика Євшана, який назвав Лепкого „поетом кволого безсилля". Доповідач оспорював теж подібні думки Єфремова і Сімовича. Вибраними цитатами з деяких віршів або й цілими віршами він старався довести, що сила вислову і завзяття Лепкого дозволяють вважати його „співцем Воюючої України".

В дискусії виявилось, що не всі слухачі погоджувались з цією оцінкою Лепкого, вважаючи, що оці, боєві тони в деяких віршах поета були даниною динамічній добі 1-ої світової війни і Визвольних Змагань і не є питоменною рисою його поетичної творчости, що по суті є настроєволірична та звернена в минуле. Дискутанти жаліли теж, що рефератом не були охоплені теж інші ділянки писань Лепкого, а лиш римована творчість.

Найближчі вечорі У. Л. М. Клюбу заповідаються теж цікаво. До Дітройту завітат несподівано письменник І. Криницький і хоч на 12 квітня назначений перший вечір із циклю „Українська літературна творчість під Совєтами" з участю ред. Ю. Кошельняка і поета Веретенченка, співачки Лідії Кошман і піян. Решетелович, Л. М. Клюб оголосив на 11 квітня ще один вечір, І. Криницького. Отож дітройтці, які люблять літературу і музику, не можуть нарікати.

В. Несторович

ЛИСТИ ВІД РЕДАКЦІЇ

Високошановний Пане Редакторе!

Дуже прошу не відмовити надрукувати у Вашій хвальній газеті нижчеподаного листа.

Останнім часом до мене надійшли деякі відомості ро те, що ніби *я є* автором якихось статтей в „Східняку", підписуваних або псевдонімом, або критонімами „Ю. М." При цій нагоді я хотів би категорично заявити, що жадних статтей (як це може підтвердити кожен редактор газети, до яких *я* дописую), я ніколи не підписував і не підписую псевдонімом чи навіть криптонімом, а підписую тільки своїм справжнім прізвищем, і тому і можу відповідати тільки за ті матеріяли, які підписані моїм повним прізвищем. Бо, всупереч багатьом іншим авторам, які справді часто ховаються за різні псевдоніми, в мене ще вистачає настільки громадської відваги, щоб підписатися своїм справжнім прізвищем, хоч, на жаль, інколи за це і доводиться мати особисті неприємності. Зокрема, щодо „Східняка", то в свій час там дійсно було надруковано дві мої статті — „Чому ми проти федерації з Росією", та „За федерацію, але яку?", за зміст яких вже говорять самі їх назви, статті, які також були підписані моїм справжнім прізвищем, і тому тільки за ці статті я можу нести відповідальність.

Одначе не виключено, що деякі писаки з ворожого табору, маючи в своїх руках деякі мої біографічні дані (а їх, звичайно, не важко зібрати, тим більше, що мої спогади вже не раз друкувалися в нашій пресі), могли на свій лад сфабрикувати статті, писані нібито на „підставі" „моїх" висловів, хоч при тому, звичайно, не подаючи мого прізвища. Що на це можна відповісти? І чи взагалі варто відповідати людям, які навіть з Шевченка або Винниченка намагаються зробити запеклих прихильників федерації з Росією. Чому б їм не написати, що та власне „я" є автором тих статтей? Адже вони добре знають, що в наших умовах і так їх за це ніхто не притягне до відповідальности.

При цій нагоді, хотів би зазначити, що нам варто б займатися не тільки вишукуванням того, хто є або не є автором тієї чи іншої статті (хоч це, звичайно, майже безнадійна справа, бо жаден редактор і так не видасть автора псевдоніма). Важливішою справою є усунення тих ненормальностей в нашому суспільному житті, які ще подекуди трапляються між окремими групами нашої спільноти, і які спритно використовують наші вороги у своїй, ворожій нам антиукраїнській пропаганді.

З щирою пошаною до Вас,
Д-р Ю. Мовчан.

Клівленд, Огайо.

КОМІСІЯ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ НТШ

Відозва до громадянства ЗДА і Канади

Інформації про Україну й український нарід, його історію, літературу й культуру в англомовних енциклопедіях та словниках-довідниках ЗДА, Канади й Великої Британії, є на загал незадовільні, а дуже часто хибні або й злобно перекручені. Тому, що енциклопедії є одним із найважливіших джерел інформацій для людей з усякою освітою, від дипломатів і вчених починаючи й кінчаючи на сірому звичайному громадянині кожної країни, — хибні інформації про нас приносять українській справі величезні шкоди.

Українські справи щораз більше актуалізуються. Зацікавлені звертаються до енциклопедій по ближчі інформації, а там дістають їх не об'єктивно, але крізь окуляри наших сусідів під кутом зору ворожих нам імперіялізмів.

Щоб протидіяти цьому шкідливому станові інформацій про нас, НТШ в ЗДА покликало до життя Комісію Енциклопедії. Її завданням є зібрати всі дані про наш нарід у всіх найважливіших і найбільше поширених енциклопедіях і словниках-довідниках ЗДА й Канади. Комісія звертатиметься, по провіренні даних, до редакцій з відповідними спростуваннями того, що не відповідає правді, та висилатиме зразково опрацьовані статті-суґестії й інформації. Крім звернення прямо до редакцій енциклопедій, використовуватиметься англомовну пресу й у надісланих статтях виказуватиметься хибність інформацій в даній енциклопедії.

В акції збирання інформацій про нас в енциклопедіях ЗДА і Канади мусять помогти Комісії Енциклопедій НТШ наші громадяни, бо члени Комісії Енцеклопедій можуть присвятити цій праці тільки небагато часу поза годинами своєї буденної праці.

До того ще в ЗДА і в Канаді є цілий ряд т. зв. „фамілійних" енциклопедій, що їх немає в прилюдних бібліотеках, але за те повно їх по приватних домах. Але інформації тих „фамілійних" енциклопедій мають великий вплив на формування світогляду американського й канадійського громадянства. Неправдиві інформації про нас, що їх черпає читацька публіка, приносять нам величезні шкоди. Тільки дякуючи зв'язкам із американськими й канадійськими родинами можна довідатися про українiку в цих енциклопедіях.

Тому Комісія Енциклопедій НТШ в ЗДА звертається оцим до всіх, кому на серці добро українського народу, з проханням помогти в цій справі своєю співпрацею. По інформації прохається звертатися на адресу:

Shevchenko Scientific Society, Inc. Commission of Encyclopedias

50 Church St. S. 252
New York 7, N. Y.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

ПОШТА У.Н.СОЮЗУ

В. П. Секретарі відділів У. Н. Союзу, які досі не виповнили і не звернули синіх карток з адресами відділових урядників — просимо звернути ці картки негайно, бо вони потрібні в головній канцелярії. Головна канцелярія бажає уникнути непорозумінь при виплаті винагород відділовим урядникам, і тому ці картки необхідні. Вони теж служать в ролі евіденції, що відділ придержується братської форми самоуправи. Тому прохаємо звернути негайно до головної канцелярії синю картку з адресами відділових урядників.

Секретар в Монтреаль. Згідно з ухвалою гол. уряду головна канцелярія не висилає відзнак для членів молодечого департаменту. Грамоти для нових членів висилаємо негайно по висилці „розмету", себ то виказів і рахунків за поточний місяць. В цій справі просимо бути вирозумілим, бо нема стільки помічних сил, щоб краще обслужили 485 відділів і 69 тисяч членів. Нелегко теж підшукати досвідчених і спритних робітників, які могли б орудувати двома мовами, крім знання канцелярійної праці.

С. Б., Рачестер, Н. И. Кожний член У. Н. Союзу свідомий цього, що ніяка асекураційна фірма не звертає вкладок, вплачених за забезпечення життя, так як не звертають премій забезпечення від огню, якщо хата не згоріла. У. Н. Союз дає вартісні звороти, почавши від двох, трьох, а навіть по чотирьох роках членства, відповідно до роду забезпечення і віку члена при принятті. Про це писалося в „Свободі" і про це пише кожна членська грамота на третій стороні. Ви платили вкладки впродовж 14 місяців і домагаєтеся звороту, якого головна канцелярія не може Вам дати, бо це противиться Стейтовим асекураційним законам і статутові У. Н. Союзу. Звороти на Вашій грамоті належаться Вам аж по двох роках членства. Головна канцелярія не сміє робити Вам „ласки" і звернути частину вкладок, бо така „ласка" може завалити цілу організацію. Вкладки, які Ви вплатили, були зужиті на виплату посмертного по членах, які теж платили короткий час і попращалися з цим світом. Чи подумали Ви, що в разі Вашої смерти Союз був би примушеним виплатити Вашому спадкоємцеві цілих $1,000? Чи маємо припускати, що Ваш спадкоємець був би вдоволений зворотом вкладок, які Ви вплатили?

О. Н., Ошава, Канада. Пишете, що членів Вашого відділу інтересує тільки забезпечення в У. Н. Союзі, бо культурну, політичну і суспільно-громадську працю виконує інша організація в Канаді. Припускаємо, що члени Вашого відділу заангажовані в іншій організації і виконують наведені завдання. Подібно мається справа й по цім боці канадійського кордону, де Союзові відділи заангажовані в акції УКК. Одначе, цей факт не здержує їх від відділові праці, бо ніяка організація не може присвоїти собі монополю на любов до ближнього. Ваш відділ є організаційною одиницею, яка має на меті нести допомогу своїм членам. Члени Вашого відділу можуть віддати себе культурній, політичній і суспільно-громадській праці, яку веде інша організація, але це не може оправдати занедбання праці у відділі У. Н. Союзу, яка виринає з любови до ближнього свого. Крім того, теж статут УНСоюзу передбачає й гаряче рекомендує своїм членам і відділам якнайактивнішу участь в поодиноких ділянках суспільного життя, бо власне суспільна праця, крім забезпечення та допомоги, є одною з головних цілей УНСоюзу.

Г. Герман.

По Шевченківських Святах

(Закінчення зі стор. 2.)

так само і наша, має свої великі цінності, які нам треба докладно пізнати і в гідний спосіб представити відповідним чинникам чужого довкілля, серед якого ми знайшлися в даний момент.

Але на цьому не вичерпується наша місія під час нашого побуту закордоном. Тут голоситься до слова друга частина Шевченкового імперативу: „І чужому научайтесь". Заки ми доб'ємося до остаточної мети нашої мандрівки, приходиться нам перебувати коротший або довший час в країнах з високою, хоча відмінною культурою, про яку ми раніш в найліпшому разі знали тільки з оповідань, чи з книжок. На жаль, велика кількість нашої еміґрації не виконувала як слід Шевченкового заповіту: замкнувшися в таборах фізичних та духових, неначе в жидівському ґетто, варилася наша громада в сосі дрібних, буденних турбот, або безпідставних, хоча психологічно зрозумілих сварок, витрачуючи на це майже всю свою духову енергію. Явище, яке можна було ствердити після першої світової війни у таких центрах нашої еміґрації, як Прага, Відень, Берлін, Париж — стоїть у рязючому контрасті з проявами нашого духового життя, в нашому минулому, коли то сини нашої землі у століттях від 16-ого до 18-ого включно, гаряче бажаючи научитися чужому, тягнули у великій кількості на захід, на університети італійські, французькі та німецькі, щоби там здобуте знання перещіпити на рідну землю. В наші часи є нашим національним обов'язком використати кожну нагоду, щоби збогатити своє знання, а тим самим придбати собі здібності заступати інтереси свойого народу на чужому ґрунті. Бо щоби здобути у великому світі нашому народові належне йому місце, треба в першу чергу опанувати цей терен, на якому маємо виступати, як діючі персонажі. Не забуваймо, що наші державно-політичні невдачі за останні десятки літ були спричинені у великій мірі нашим анальфабетизмом у стосунках із представниками чужих держав та чужих громадянств. Брак знання мов, недостаточне розуміння, або й цілковите нерозуміння чужої психіки, слабе опанування товариських форм, нам може й нецікавих, або навіть смішних, але надзвичайно важних в даному середовищі утруднювали або унеможливлювали нам успішні виступи на міжнародній арені. В часі від 1-ої до 2-ої світових воєн ми в цьому напрямку не тільки не посунулись наперед, але навпаки, цофнулися назад. В цій ділянці ми мусимо перевести кардинальну зміну, тим більше, що наші вороги мають тут над нами сильну перевагу. Нам не відомо, які країни ще прийдеться нам перемандрувати перед осягненням остаточної мети. Ці поїздки „закордон" оплатили ми вже доволі дорого тимчасовою втратою батьківщини. Стараймося тому цей негативний біланс вирівняти до певної міри надбаннями, які нам тепер легко доступні.

А коли імператив Шевченка „І чужому научайтесь, свого не цурайтесь" не буде для нас тільки пустою фразою, деклямованою з нагоди святочних роковин поета, а стане внутрішньою потребою нас усіх, великих та малих, то це буде один із цілком певних шляхів, які заведуть нас до нашої мети, до вільної батьківщини.

ЗВІТ ІЗ ЗБІРКИ „ДІТИ—ДІТЯМ"

Самостійний Золотий Хрест ім. Ольги Басараб, членами якого є жінки старшої й нової еміґрації, має метою допомогово - харитативну службу українському народові, без різниці походження, віровизнання і політичних переконань. Ставляючи собі завдання посильно прислужитися долі українців залишенців в Европі, що перебувають в скрутних матеріяльних обставинах, вирішив перевести збірку під гаслом „Діти — Дітям".

СЗХ зустрів прихильний відзвук серед українців в ЗДА, за відносно короткий час збірка розпочалася 9.XI. 1952 а закінчилася 6.I.1953.

Збірка дала 2,845.90 дол.

Управа СЗХ, яка тісно співпрацює з УСХС в Німеччині на спільній конференції з п. Мельником в днях 11. XI 52 і 25. I. 53 рішили ці гроші вислати як дар для дітей - залишенців. Збірка ця мала на меті не тільки матеріяльну, але й моральну піддержку.

Зібрані гроші вислано на слідуючі адреси:

Українська Саніт. Харит. Служба в Мюнхені — 1,760 дол.; Укр. Сусп. Служба в Австрії (Інсбрук) — 500 дол.; Укр. Союз Робітників Католиків в Парижі — 200 дол.; Союз Українців Великої Британії — 100 дол.; „Обнова" — Мадрид, Еспанія — 50 дол.; Союз українців в Бельгії — 100 дол.; Оплата пакунків для дітей в Німеччині — 100 дол.; П. Софія Розпутко в Німеччині — 10 дол.; Пакунки для дітей в Німеччині (оплата пошти) — 22.30 дол.; Остало на конті: 3.60 дол. Разом 2,845.90 дол.

Збіркова акція провадилася через радіопраграму п. Петра Мельника, який безкоштовно відступав час на своїх радіогодинах, та поклав багато труду при збиранню пожертв, складав їх до банку й висилав до Европи. Рівночасно широку поміч мав СЗХ від власників фірми „Арка" пп. Пастушенка й Поритка, які виявили високо громадське ставлення до збіркової акції і те, що самі приймали пожертви, та відступали місце в свойому склепі на нашу „Штабсквартиру", де зібрано 1,400 дол.

Акція допомоги як і всі цього роду почини зустріли велике сприяння з боку Українських Церков, і так оо. Василіяни проголосили збірку на своїй радіогодині й заохотили своїх вірних до жертв, подаючи місце збірки склеп „Арка". От. Весоловський з Правосл. церкви й о. д-р Купчинський пресвит. церкви перевели збірку поміж своїми парохіянами. Всі вони своїм авторитетом, та закликами в великій мірі причинилися до успіху збірки.

Велике зрозуміння найшли ми в організаціях ООЧСУ і СУМА та Пласту, що на наш заклик перевели збірку відсилаючи гроші на Радіопрограмі п. Мельника.

На прохання Управи СЗХ і при жертвенній праці п. Бартко, пріма-балеріна В. Переяславець та учні Українського Музичного Інституту в Н. Й. улаштували дитячу імпрезу під гаслом „Діти — Дітям" на ту ціль.

На „Святі Подяки" п. С. Бартко і п. І. Голюкова зібрали суму: 63.53 дол. П. Р. Шульова, п. Л. Крушельницька, і п. Макаревич помагали в підготовці до дитячих радіо-гутірок.

П. І. Керницький, д-р Я. Гриневич, п. Леся Храплива, п. Лев Лепкий, п. Микола Кокольський, п. С. Бартко багато помогли нам своїм пером.

Не можемо поминути наших найменших артистів, що вивчували скечі і виступали перед мікрофоном, щоб заохотити своїх ровесників до жертвенності.

Ми одержали листи з Европи з потверджениям одержаної суми.

Управа СЗХ

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Менвіл, Н. Дж.

Шевченківське Свято.

Місцевий відділ УКК, який репрезентує численну українську громаду в Менвіл, гідно вшанував роковини смерти нашого генія Т. Шевченка окремим Святом в дні 22. березня 1953 в залі місц. польсько-американського дому. Гурт нашої активної молоді, не жалуючи трудів, часу ні коштів, підготовив як слід програму Свята за вказівками і порадою о. Профети, який виголосив до численно зібраних на залі коротку патріотичну промову. Свято почалось амер. гимном, що його відспівав гурт місц. українських дівчат. В улаштуванні цього Свята допоміг чимало укр. чол. хор „Трембіта" з Нюарку, який під батутою п. М. Городиського виконав бездоганно: „Заповіт" — укл. К. Стеценка, „Садок вишневий" — А. Гнатишина, „Огні горять" — І. Воробкевича і С. Людкевича, „Марш молоді". — В. Тритяка та „За рідний край" — М. Гайворонського зі солями: тенор п. В. Роговського і баритон п. З. Терлецького. В програму Свята крім того входили: виголошений мґр. Морозом святочний реферат, гарно виголошені декламації: панею С. Ґабера поеми „Тополя" а . П. Михайлишином поеми І. Франка: „На роковини Т. Шевченка".

Українським нац. гимном: „Ще не вмерла Україна" закінчилось це свято.

О. У.

КОНҐРЕС УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ АМЕРИКИ

(Закінчення зі стор. 1.)

зер твердив, що ціллю майже всіх студентських організацій у вільному світі є збереження, поширення й закріплення академічних вольностей. Такі цілі мають і українські студенти, але при цьому мусить бути свідомість, що академічні вольності можуть існувати тільки в демократичній країні. Тому новостворена централя українських студентів Америки повинна вже від свого початку подбати, — щоб зберегти понад партійність, щоб недопустити до монополій будь-яких середовищ, бо тільки так можна виконати свої завдання та відіграти свою ролю не тільки в студентському але й суспільному житті.

Багато уваги віддав Конґрес статутові нової організації, що його приготовила окрема комісія з п. Винницьким на чолі. Статут прийнято з низкою застережень та з тим, що він ще буде узгіднений з американськими правниками і опісля послужить базою до зачартерування організації.

До першої Управи новоствореного Союзу були обрані: п-ні Елінор Кульчицька — голова; пп. Почтар, Кравець, Шутка і Петришин — заст. голови; п-нна Ковальська — генерал. секретар, п. Кідень — скарбник. Контр. Комісія: п. Григорчук — голова та пп. Норка і Семенишин — члени, а пп. Бачинський і Заяць — заст. Товариський Суд: п. Вілас — голова й Олексишин, Сумик, Штойко та Богатюк — члени. Обрано теж голови поодиноких комісій: стипендійної — п-ні Фіра, пресово-інформаційної — п. Головінський, культ.-осв. — п-ні Онуферко та п. Карапінка — комісії спеціяльних доручень. Під час Конґресу працювали комісії: статутова, міжнародних зв'язків, допомогова, організаційна й резолюційна.

Після ухвалення резолюцій та обговорення майбутніх завдань, Конґрес закінчено Українським Національним Гимном.

В рямках Конґресу відбувся теж концерт та вечорниці.

Орган Колумбійського Університету „Коломбія Дейлі Спектейтор" подав у виданні з п'ятниці 10-го квітня коротку згадку про Конґрес, кажучи, що Колумбійський університет гратиме ролю господаря для Конґресу студентів українського роду, що з'їдуться з понад 30 американських університетів. В повідомленні згадано, що Конґрес обговорюватиме принципи „льояльности до З'єдинених Держав та допомоги для визволення України."

Вояка Петра Білецького поховали з почестями

Бруклин, Н. Й. — Переповнена парафіянами й гістьми нововідмальована українська греко-католицька церква св. Миколая при 19 вул. в південній частині Бруклина віддала в суботу 11 квітня останню прислугу Петрові Білецькому, що приїхав був до ЗДА зі скитальщини старанням своєї тети Марії Топорів у 1949, а в травні 1951 р., як сказав парох о. Микола Вояковський, на „місце українського прапора, під яким боровся підпільно, підніс прапор міжнародної волі", вступаючи як доброволець до американської морської піхоти в травні 1952 року. Незабаром, бо вже в лютім 1953 р., він згинув геройською смертю в Кореї. При вносі і виносі до церкви віддала почесть небіжчикові чета американських „маринарів" з місцевої станиці, а в церкві під час Богослужби творили почесну асисту при домовині небіжчика, покритій американським прапором, два курені пластунів, а саме ім. Петлюри й ім. Лесі Українки. Місцеве громадянство репрезентував пост Катол. Ветеранів св. Миколая і Комітет Українських Товариств, а з Ню Йорку приїхали представники українських військових організацій: Братства У.С.С., Тов-а Запоріжців ім. полк. Болбочана, І. Дивізії Української Національної Армії і деякі бувші члени УПА. На цвинтарі св. Хреста, після релігійного обряду „маринарі" віддали сальву зі скорострілів, іменем Дивізії зворушливе слово сказав д-р Козак, іменем Тов-а Запоріжців полк. Долинський, а пластуни заспівали „Ой Морозе, Морозенку".

ЛИСТУВАННЯ РЕД.

Впр. о. В. Л., Алентавн, Па. Лист, допис і чеки на суму $101.35 одержали й передали, як призначено.

ЗВІТ

з пожертв зложених у Злученому Українському Американському Допомоговому Комітеті у Филаделфії за місяць грудень 1952 р.

АРІЗОНА:
Фенікс: А. Холевка $5.
ВИСКАНСИН:
Милвокі: Мих. Гречило $10.
Геленвил: Мик. Яремко $5.
Н. ДАКОТА:
Стіл: Антін Жуковський $5.
С. ДАКОТА:
Репід Ситі: Михайло Дубій $10.
ІЛЛИНОЙ:
Джолієт Род: Федір Задорожний $10.
Медісон: Г. Коробій $2.
Шікаґо: Павло Павленко $20, УНС відділ ч. 114 $10, УНС відділ 221 $10, Іван Яреско $10, по $5: Микола Миткалев, Ванда Урбан, Петро Дзус, Панас Кологривенко, Стефан Цвик, Андрій Дідик, Франц Луцький, Роман Мартинюк; по $1: І. Федоренко, І. Слободяник, М. Паламар. Стефан Пірко $10, С. Петрик $2.
ІНДІЯНА:
Геммонд: Василь Ванжула $5.
Індіянаполіс: Олекс. Гетенко $5.
Неппенек: Петро Поповзак $10.
КАЛІФОРНІЯ:
Візалія: Ф. Гошуляк' $5.
Лос Анджелес: А. Віттке $1, М. Крайс $1.
Розвіл: Василь Малий $10.
С. Франсиско: Маріянна Мельник $5.
КЕНТОКИ:
Луізвіл: Кирило Шурун $5.
КОЛОРАДО:
Денвер: Павло Мартинюк $7.
КОННЕКТИКАТ:
Ансонія: Р. Пипюк $5.
Бриджпорт: М. Болонний $5, І. Волинець $5.
Виллиментик: В. Курник $2.
Гартфорд: Ф. Красій $5.
Ню Бритен: Стефан Перун $5, Андрій Савка $5.
Ню Гейвен: Богдан Кізима $5.
Геррисвил: Т. Колас $2.
МАССАЧУСЕТС:
Бостон: Роман Стецько $5.
Вестфілд: М. Шостак $5.
Голіок: Ст. Ткач $5, Іван Ковалькевич $5, М. Кремінець $2.
Ґюзатоник: С. Стиран $10.
Джемейка Плейн: Мих. Кисіль $5.
Дорчестер: Лев Височанський $5.
Питтсфілд: Григорій і Татяна Колодрубські $10.
С. Дирфілд: Т. Савків $2.
МЕРИЛЕНД:
Балтимор: Укр. Правосл. Церква св. Михайла $24.31, Григорій Лаба $5, Олекса Попик $5, О. Феденко $5.
Джерментавн: В. Кустреюк $5.
Еджвотер: По $5: Ст. Іванович, Й. Кулинич.
Роял Овк: Т. Раковська $5.
Стейт Сенаторіюм: Ол. Плітас $5.
МІННЕСОТА:
Міннеаполіс: Родина Филипович $10; по $5: В. Лісович, Ст. Гончаренко, О. Бойко, Мих. Копцюх; М. Полец $3.
Ст. Пол: Лев Рудавський $5.
Чісголм: Е. Круц $10.
МИШИҐЕН:
Андріен: Дмитро Капа $10.
Дітройт: Укр. Амер. Федерація і У.К.К. стейту Мішіґен $501.20; Капеля Вандуристів ім. Т. Шевченка $50 (Неприйнятий гонорар з концерту на „Листопадовім святі" — М. Протопопова і С. Ластович); Укр. Єванг. Церква $10 (Збірка з „Листопадового свята"); по $5: М. Левицький, А. Маланич, В. Гаркуша; по $1: І. Куневич, І. Гарасименко.
Гемтремк: Петро Скіра $5.
Флинт: Й. Пантелюк $10.
НЮ ДЖЕРЗІ:
Байон: Петро Скоблик $10.
Валлінґтон: П. Величко $5.
Вартон: А. Василенко $5.
Вудбайн: Ю. Карач $3.
Гоуп Лавн: П. Будняк $2.
Дейтон: М. Обрізко $5.
Джерзі Ситі: Степан Костів $10.
Елізабет: І. Іваник $5; І. Гриб $10.
Ірвінґтон: Петро Сороколіт $5.
Картерет: По $1: Г. Семенко, М. Совірка.
Клифтон: У.Н.С. Відділ $10; Укр. Клюб ім. Т. Шевченка — збірка, переслав Теофіль Кулик, $140; збіркова листа ч. 5752 (зібрав Т. Кулик) $51. Зложили по $5: Назар Михайлишин; по $2: Т. Кулик, д-р К. Третяк, В. Перегинець, д-р С. Галамай, Т. Рудницький, Івасівка, В. Крипяк, Фенкании, А. Фенкании, Ф. Василів; по $1: З. Максимів, Г. Вернацький, Я. Гадуняк, М. Кулик, Р. Метельський, О. Сенеджук, С. Коваль, Фортуна, Г. Мочула, Ф. Вирстюк, П. Тижвір, М. Сороцький, М. Палцан, П. Сапардак, О. Пайкош, Вурзул, Камінський, Г. Іванюк, П. Касій, М. Савюк, М. Осадца, Т. Околь, І. Лимич, К. Хлопик, М. Гуда, М. Вітик. Збіркова листа ч. 5753 (зібрала Ева Романюк) $39.75. Зложили по $2: Б. Гірняк, Дончик, П. Дадачко; по $1: М. Новосад, В. Новицький, Ф. Гурин, М. Тимчак, Г. Савків, Г. Логвин, В. Нестирук, Д. Яворський, О. Вілинський, Л. Патиничка, Р. Гарасим, Безушко, В. Ядловський, І. Русин, П. Коваль, М. Забанджала, І. Хомко, Василь Д...., В. Роман, В. Урбанович, А. Зенечин, Т. Стець, М. Литвинець, Д. Соколовський, Н.Ш., Савчук, Б. Фелькер, П. Турчин, І. Музика, А. Лелет, А. Микетин, І. Гузій, К. Боковець; решта дрібними. Збіркова листа ч. 5754 (зібрав М. Озарук) $11. Зложили по $2: М. Озарук, О. Сороковський; по $1: д-р М. Луговий, З. Семенюк, С. Винярський, З. Ворона, В. Петришин, С. Бобиляк, А. Німилович. Збіркова листа ч. 5755 (зібрав Іван Романюк) $47. Зложили по $2: В. Юрків, М. Савчин, І. Романюк, Ф. Табачук, І. Кашицький, Е. Романюк, О. і В. Чернявські, І. Луцьків, В. Пеленський; І. Гребенюк $1.50; по $1: П. Касій, С. Микула, Ф. Ольник, В. Матвіяс, В. Гавриляк, Я. Віломазур, Скірка, С. Молодовець, С. Мудрик, Т. Вілан, Є. Ковальський, П. Кобзар, А. Ничка, А. Маркович, Павлінчак, В. Табачук, Ковальський В. Шимончик, Т. Попик, Н. Лебедза, А. Кузник, М. Гломба, В. Бойчук, М. Тиценко, О. Кузик, Г. Савчек; решта дрібними. Збіркова листа ч. 5757 (зібрав Т. Кулик). М. Брездень $1.
Кренбері: Г. Гірняк $1.
Ламбертвил: По $5: В. Купчак і І. Ілляшенко.
Мілвіл: Укр. Катол. Церква св. Миколая $15.
Морриставн: Ярослава Панчук $5.
Нюарк: Г. Артимишин $20; М. Павленко $10; по $5: Іван Хлопецький, Ант. Гулька, Т-во „Самопоміч"; К. Степовий $3; Л. Яковенко $2; М. Яковенко і І. Кунчар по $1; Григорій Дац $6.50.
Ню Бронсвик: Ант. Зарицький $10.
Ню Маркет: А. Гуцал $2.
Пассейк: По $5: Г. Клименко, А. Горбенко, Стефан Ридзанич; Г. Клименко $2.
Перт Амбой: Укр. Нар. Союз, Відд. ч. 155 $10.
Трентон: Михайло Мартиненко $5.

(Закінчення буде)

UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, Inc.
P.O. Box 1661, Phila. 5. Pa., USA

Посмертна Згадка

Ділимося сумною вісткою, що в суботу, 11. квітня 1953 р., відійшла від нас на вічний спочинок проживши 84 роки наша дорога й незабутня Мама й Бабуся

бл. п.
МАЛЬВИНА з ТЕМНИЦЬКИХ
МАТЕЙКО,

вдова по бл. п. о. Теодорові Матейко, колишньому пароховi села Опришівці біля Станиславова. ПАНАХИДА відбудеться у вівторок, 14. квітня в 7. год. вечора в каплиці похоронного заведення Йосифа Ґаршви при 231-233 Bedford Ave., в Бруклині, а похорон в середу, 15. квітня в 9:30 рано з гр. кат. церкви св. Духа, 160 N. 5-та вул. (Доїзд з Мангетену до каплиці і церкви підземною залізницею 14th Street Canarsie Line — BMT до Bedford Ave.)

Дочка ІРИНА, зять ЗАХАР РУДИК та внуки МАРТА й АНДРІЙ.

Українська Вільна Академія Наук у США
З великим смутком повідомляємо про смерть видатного українського діяча Дійсного Члена Української Вільної Академії Наук,

Професора, Доктора
БОРИСА ІВАНИЦЬКОГО,
що помер 4-го квітня 1953 року в Дітройті.

Управа УВАН у США

ТАРЗАН, ч. 3046. Розвідчий гурт.

"DID YOU SEE THIS MYSTERIOUS STRANGER, ABDUL?" HASSAN DEMANDED. "NAY, MASTER, HE WAS SILENT AS DEATH AND POWERFUL AS A BUFFALO!"

"CALL GUARDS FROM THE FEASTING, NELSON," HASSAN DIRECTED, "AND MAKE A THOROUGH SEARCH OF THE COMPOUND."

"GO TO THE GUARDHOUSE AND GET YOUR GUNS," NELSON SAID. "THEN SEARCH THE COMPOUND. IF YOU FIND A STRANGER BRING HIM HERE TO ME."

„Чи ти бачив цю дивну сторонню особу, Абдуле?", питався Гассан. „Ні, пане. Він був мовчазний як смерть, і сильний як буйвіл!"

„Клич вартівників з бенкету, Нельсоне", наказував, „та докладно провір табір".

„Ідіть до вартівні і візьміть собі рушниці", сказав Нельсон. „Якщо знайдете сторонню особу, приведіть її сюди до мене".